

Лесотехнически университет – София

Катедра Дендрология

Лечебните растения в българската флора

Medicinal Plants of the Bulgarian Flora

Александър Ташев
2018

Лесотехнически университет – София

Територията на България – 110 987.8 km²

**Систематическа
структура на лечебните
растения от флората на
България**

Висшата флора на България

155 семейства, **914** рода и **4102** вида съдови растения

(Асьов & Петрова, 2012)

Плауни (Lycorodiophyta): 3 семейства, 6 рода, 8 вида;

Хвощове (Equisetophyta): 1 семейство, 1 род, 8 вида;

Папрати (Pteridophyta): 14 семейства, 20 рода, 43 вида;

Всичко спорови съдови растения – 18 семейства, 27 рода, 59 вида.

Семенни растения: 137 семейства, 887 рода, 4043 вида:

Голосеменни (Pinophyta): 4 семейства, 7 рода, 19 вида;

Покритосеменни (Magnoliophyta): 133 семейства, 880 рода, 4024 вида;

Двусемеделни (Magnoliopsida): 110 семейства, 675 рода 3220 вида;

Едносемеделни (Liliopsida): 23 семейства, 205 рода, 804 вида.

Мъхови растения (Bryophyta) – 79 семейства, 212 рода и 719 вида

(Ганева & Начева, 2005).

Лечебни растения от флората на България

126 семейства, **468** рода и **950** вида съдови растения или **81.3%** от всички семейства, **51.3%** от родовете и **23.2%** от всички видове висши растения в страната.

Спорови съдови растения – 10 семейства, 15 рода, 23 вида.

Плаунови (Lycopodiophyta): 2 семейства, 4 рода, 4 вида;

Хвощови (Equisetophyta): 1 семейство, 1 род, 5 вида;

Папратови (Pteridophyta): 7 семейства, 10 рода, 14 вида;

Семенни растения: 116 семейства, 453 рода, 927 вида:

Голосеменни (Pinophyta): 4 семейства, 7 рода, 12 вида;

Покритосеменни (Magnoliophyta): 112 семейства, 446 рода, 915 вида;

Двусеменни (Magnoliopsida): 95 семейства, 400 рода 817 вида;

Едносеменни (Liliopsida): 17 семейства, 46 рода, 98 вида.

Най-богати на видове 13 семейства от флората на България

Asteraceae (552)

Poaceae (343)

Fabaceae (292)

Caryophyllaceae (229)

Rosaceae (215)

Brassicaceae (191)

Scrophulariaceae (172)

Apiaceae (158)

Lamiaceae (152)

Liliaceae s.l. (142)

Cyperaceae (116)

Ranunculaceae (114)

Boraginaceae (102)

Най-богати на лечебни видове 13 семейства от флората на България

Rosaceae (98)

Lamiaceae (86)

Asteraceae (80)

Apiaceae (51)

Fabaceae (50)

Brassicaceae (49)

Ranunculaceae (29)

Scrophulariaceae (29)

Alliaceae (25)

Orchidaceae (19)

Polygonaceae (19)

Caryophyllaceae (18)

Boraginaceae (16)

Най-богати на лечебни видове родове от флората на България

<i>Alchemilla</i>	31
<i>Allium</i>	24
<i>Thymus</i>	20
<i>Orchis</i>	14
<i>Potentilla</i>	12
<i>Rosa</i>	11
<i>Rubus</i>	10
<i>Rumex</i>	10
<i>Chenopodium</i>	9
<i>Mentha, Salvia, Artemisia</i>	8

37 семейства (29,4 %) и 276 рода (59,0 %) лечебни
растения са представени само от един вид.

Разпределение на лечебните растения на България по биологични типове

Биологичен тип	Брой таксони	% от лечебните растения
дърво	48	5.0
дърво или храст	10	1.0
храст или дърво	27	2.8
храст	91	9.6
полухраст или храст	1	0.1
полухраст	13	1.4
многогодишно трев. растение	539	56.8
две-многогодишно трев. раст.	27	2.9
двегодишно трев. растение	23	2.4
едно- до многогодишно растение	8	0.8
едно- до двегодишно растение	33	3.5
едногодишно растение	130	13.7
Общо	950	100

Биологичен спекър на лечебните растения от флората на България

Жизнена форма по Раункиер (Raunkiaer 1934)	Брой на таксоните	Процент от лечебните растения
Фанерофити (Ph)	155	16.4
Хамефити (Ch)	35	3.6
Хемикриптофити (H)	363	38.2
Криптофити (Cr)	176	18.5
Терофити (Th)	130	13.6
Терофити или хемикриптофити (Th-H)	41	4.3
Хемикриптофити или терофити (H-Th)	50	5.2
Всичко	950	100

Разпределение на лечебните растения на България по основни геоелементи на флората по адаптирана класификация на Walter (2012)

Геоелементи на флората по Walter (2012)	Брой таксони	Процент от лечебните растения
<i>Adv</i>	76	8.1
<i>Alp-Carp-Bal</i>	8	0.8
<i>Arct-Alp</i>	5	0.5
<i>Bal</i>	24	2.6
<i>Bal-Anat</i>	6	0.6
<i>Boreal</i>	69	7.3
<i>Bul</i>	10	1.0
<i>Carp-Bal</i>	6	0.6
<i>Eur</i>	76	8.1
<i>Eur-As</i>	136	14.3
<i>Eur-Med</i>	92	9.7
<i>Eur-OT</i>	6	0.6
<i>Eur-Sib</i>	73	7.7
<i>Eur-subMed</i>	18	1.9
<i>Kos</i>	30	3.2
<i>Med</i>	55	5.8
<i>Med-As</i>	10	1.0
<i>Pont</i>	15	1.6
<i>Pont-Med</i>	30	3.2
<i>subBoreal</i>	43	4.5
<i>subMed</i>	120	12.7

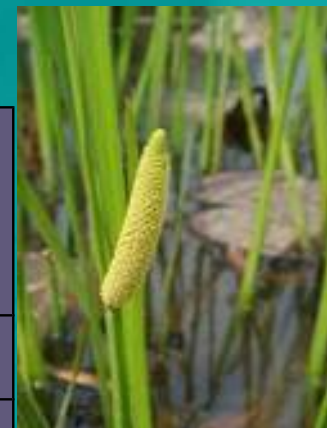
Разпределение на лечебните растения на България по преобладаващи периоди на цъфтеж

Период на цъфтеж, месеци	Брой цъфтящи видове	Процент от лечебните растения
II-III	5	0.5
II-IV	5	0.5
III-IV	28	3.0
III-V	11	1.2
IV-V	58	6.1
IV-VI	54	5.7
IV-VII	17	1.8
IV-VIII	12	1.3
IV-IX	9	0.9
V	6	0.6
V-VI	71	7.5
V-VII	85	8.9
V-VIII	81	8.5
V-IX	40	4.2
V-X	17	1.8
VI	5	0.5
VI-VII	96	10.2
VI-VIII	121	12.9
VI-IX	84	8.8
VI-X	18	1.9
VII-VIII	53	5.6
VII-IX	40	4.2
VII-X	7	0.7
VIII-IX	4	0.4

Разпределение на лечебните растения на България по отношение към влагата

Екологична група растения	Брой таксони	Процент от лечебните растения
Хидрофити	21	2.2
Хигрофити	92	9.7
Хигромезофити	94	9.9
Мезохигрофити	27	2.9
Мезофити	435	45.8
Ксеромезофити	139	14.6
Ксерофити	135	14.2
Паразити	7	0.7
Всичко	950	100

Разпределение на лечебните растения на България по отношение на светлината

Екологична група	Брой таксони	Процент от лечебните растения
Хелиофити	545	57.4
Хемисциофити	269	28.3
Сциофити	136	14.3
Всичко	950	100

Разпределение на лечебните растения на България по отношение на топлината

Екологична група	Брой таксони	Процент от лечебните растения
Микротерми	96	10.1
Мезотерми	247	26.0
Термофити	607	63.9
Всичко	950	100

Консервационна значимост на лечебните растения от флората на България

1. В Червената книга на Република България, Том 1, “Растения и гъби” (2015) са включени **65** вида. От тях:

- 2 вида – *Hottonia palustris* L. и *Pimpinella major* (L.) Huds. – с категория «регионално изчезнал вид» (*Re*);
- 24 вида с категория «критично застрашен от изчезване» (*Cr*);
- 36 вида с категория «застрашен от изчезване» (*En*);
- 3 вида с категория «уязвим» (*Vu*).

2. Под защитата на Закона за биоразнообразието (2007) се намира 81 вид.

3. Сред лечебните растения има 5 български и 11 балкански ендемита.

Регионално изчезнали лечебни видове от флората на България (Re)

Pimpinella major (L.) Huds

Hottonia palustris L.

Международна консервационна значимост на лечебните растения от флората на България

- Под охраната на «Конвенцията за международна търговия с видове от дивата фауна и флора, които са застрашени от изчезване» (CITES, 1973) се намират 22 вида;
- Под строга охрана на «Конвенцията за опазване на дивата европейска флора и фауна и природни местообитания» (Бернска конвенция, 1979) се намират 7 вида – *Campanula lanata* Friv., *Cyclamen coum* Mill., *Haberlea rhodopensis* Friv., *Himantoglossum caprinum* (M. Bieb.) Spreng., *Orchis provincialis* Balb., *Rheum rhaponticum* L. и *Vaccinium arctostaphylos* L.;
- В Приложение II на «Директивата на Съвета на Европа 92/43/ЕЕС от 21 май 1992 година за опазване на естествената среда за обитание и дивата фауна и флора» са включени 2 лечебни растения – *Echium russicum* J. F. Gmel. и *Himantoglossum caprinum* (M. Bieb.) Spreng.;
- В «Червените списъци на IUCN от 1997 година на растенията, които са застрашени от изчезване» (1998) са включени пет лечебни вида – *Alchemilla achtarowii* Pawl., *A. asteroantha* Rothm., *A. jumrukczalica* Pawl., *Campanula lanata* Friv. и *Rheum rhaponticum* L.

Конвенция за международната търговия с видове от
дивата фауны и флора, които са застрашени от
изчезване (CITES, 1973)

Orchis mascula (L.) L.

Orchis papilionaceae L.

Orchis simia Lam.

Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска конвенция, 1979)

Vaccinium arctostaphylos L.

Rheum rhaponticum L.

Orchis provincialis Balb.

Campanula lanata Friv.

Директива на Съвета 92/43/ЕЕС от 21 май 1992
година за опазване на естествената среда за
обитание и дивата фауна и флора

Echium russicum J. F. Gmel.

Himantoglossum caprinum
(M. Bieb.) Spreng.

Балкански ендемити

Sideritis scardica L.

Verbascum pseudonobile Stoj. & Stef

Aesculus hippocastanum L.

Български ендемити

Colchicum diampolis Delip. & Cheshm.

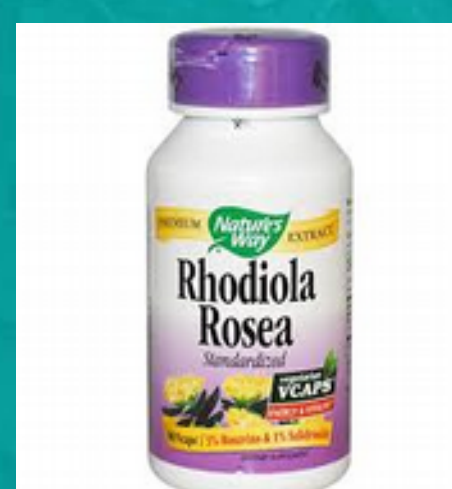
Sempervivum leucanthum Pančić

Rheum rhaponticum L.

Rhodiola rosea

Благодаря за вниманието!

